

OP BEZOEK BIJ KAI-MOOK

Handleiding
en leerdoelen
3de graad

Op bezoek bij Kai-Mook

Doelen

- Inzicht krijgen in de levenswijze van olifanten
- Met voorbeelden aantonen dat olifanten aangepast zijn aan hun leefomgeving
- Het houden en verzorgen van olifanten kunnen illustreren
- Aantonen dat het samen leven tussen mens en dier niet altijd makkelijk verloopt

De gekoppelde leerplandoelen per net vind je in de digitale lesfiches van scoodle.

Aanzet

Ken je deze dieren?

Op het werkblad staan vijf kadertjes met afbeeldingen van Aziatische dieren die je in ZOO Planckendael terugvindt. Er is ook nog een zesde kader. Daar staat een vraagteken in. Laat de leerlingen de afbeeldingen bekijken en benoemen. Kennen ze alle afgebeelde dieren? (sneeuwluipaard, rode panda, gibbon, dromedaris, dwergotter)

Het bekendste dier uit Planckendael staat er nog niet bij. Dat dier moet op de plaats van het vraagteken. Welk dier zou dat zijn, denk je? (de Aziatische olifant)
De leerlingen kennen zeker Kai-Mook.

Kern

De dieren die we nu bekeken hebben, zitten in de ZOO Planckendael allemaal in hetzelfde deel van het park omdat ze allemaal uit hetzelfde continent komen: Azië.

Laat de leerlingen in hun atlas Azië opzoeken. Ze zien dat het een enorm groot gebied is. Laat hen ook de kaart met het klimaat en/of de bevolkingsdichtheid nemen en bekijken. Indien er in je atlas een kaart met landschappen van Azië voorkomt, kun je ook die laten raadplegen. Het besluit is in ieder geval dat er door de verschillende landschapsvormen ook heel veel verschillende dieren in dit continent voorkomen.

Maar in deze les spitsen we ons toe op de olifant. De olifanten in Planckendael zijn Aziatische olifanten. Die zijn verschillend van de Afrikaanse. De verschillen komen aan bod tijdens de rondleiding. Je kunt de landen waar de Aziatische olifant vooral voorkomt ook laten opzoeken in de atlas (Indië, Myanmar, Thailand).

Kai-Mook

Kai-Mook (betekent 'parel' in het Thaï's) is de eerste olifant geboren in ons land op 17 maart 2009 in de zoo van Antwerpen. Het is een van de parels van de zoo. Dat wil zeggen dat de zoo er erg trots op is. En dat komt mooi uit want dat is ook de betekenis van haar naam. Ondertussen is Kai-Mook zelf mama geworden van Tun-Kai (Tun betekent 'zaterdag' en Kai verwijst naar de naam van de mama), geboren op zaterdag 13 januari 2018 na een zwangerschap van 630 dagen. Bij de geboorte woog Tun-Kai 100 kg.

In de eerste week van juni 2018 stierven in ZOO Planckendael 2 olifanten snel na mekaar. Eerst stierf de 2-jarige Qiyo ten gevolge van het herpesvirus. Een aantal dagen later bezweek de moeder van Kai-Mook, Phyto Phyto, aan nierfalen.

De olifant en zijn kenmerken

Toon een duidelijke afbeelding van een Aziatische olifant.

Opdracht in kleine groepjes: kijk goed naar de lichaamsbouw van de olifant en probeer voor een aantal lichaamsdelen de volgende zin in te vullen:

Ik zie ..... Dat is om .....

Bv. Ik zie twee lange slagstanden. Dat is om de schors van een boom te halen.

Bespreek de belangrijkste vondsten.

Poten: zwaar en stevig gebouwd om z'n hele gewicht (tot 6000 kg) te kunnen dragen. Aan de voorpoot heeft de Aziatische olifant vijf nagels en aan de achterpoot vier.

Slurf: zuigt water op om in zijn mond te spuiten, te voelen, te grijpen (bv. voedsel) en te sproeien. De olifant kan er ook allerlei zaken mee optillen.

Ogen: zijn opvallend klein voor zo'n groot dier. De olifant heeft wimpers om de ogen te beschermen tegen zand en stof.

Oren: de oren van de Aziatische olifant zijn opvallend kleiner dan die van de Afrikaanse olifant. Dat kunnen de leerlingen tijdens de rondleiding zelf afleiden via twee grote foto's. De oren worden gebruikt om mee te wapperen als afkoeling.

Tanden: de slagstanden zijn erg opvallend. Ze worden gebruikt om bomen te ontschorsen voor voedsel. Niet alle Aziatische olifanten hebben slagstanden. Mannetjes (stieren) meestal wel, vrouwtjes (koeien) dikwijls niet. Olifanten hebben twee kiezen in de onderkaak en twee in de bovenkaak. Achter de kiezen die ze gebruiken zit telkens een nieuwe klaar. De kies van een olifant kan meer dan 5 kilogram wegen. De vier kiezen die vooraan zitten, slijten steeds geleidelijk af, waarna de volgende kies horizontaal naar voren schuift. Als de laatste set kiezen afgesleten is (bij een olifant die een normale levensloop heeft gehad, is dat rond zijn zestigste) kan de olifant niet meer behoorlijk kauwen.

Huid: de olifant heeft een dikke huid (tot 4cm dik) die wel gevoelig is bijvoorbeeld voor zonlicht. Het

dier neemt regelmatig een zand- of modderbad. De huid is rimpelig en dient als een soort jas. Op de huid zitten heel veel dunne haartjes.

Interview met de olifant

Op het werkblad lezen de leerlingen het interview met de olifant. Hier halen ze informatie uit over de levenswijze van het dier.

Besprek met hen enkele aspecten uit de tekst.

- Hoe leven olifanten met elkaar?
- Waarom doen ze dat?
- Blijven ze steeds in dezelfde streek?
- Hoe oud kan een olifant worden?

Olifanten en de mens

Op het platteland gaat het samenleven tussen mens en olifant niet altijd goed. De mensen zien de olifanten liever niet in de buurt van hun dorp. Dat is nogal moeilijk want olifanten hebben een groot leefgebied. Ze trekken van plaats naar plaats en komen dus sowieso in de buurt van mensen.

Waarom zou het samenleven tussen mens en olifant soms niet zo goed verlopen? (De olifant verniet plantages en oogst, valt mensen aan als hij zich bedreigd voelt, verniet huisjes of sloop schuurtjes op zoek naar voedsel.)

Bedenk goede oplossingen om het samenleven toch mogelijk te maken. Leerlingen die geen of weinig oplossingen vinden kun je verwijzen naar de afbeeldingen op het werkblad. We zien een foto met een omheining van prikkeldraad (niet zo diervriendelijk) en een foto van pikante gewassen in een net aan een omheining.

Verzamel eerst de mogelijke oplossingen. Daarna kun je ze rubriceren in twee soorten:

- Wat mensen doen om hun gewassen en huis te beschermen tegen olifanten (op werkblad: dit doet de mens)
- Maatregelen waardoor het conflict vermeden wordt (op werkblad: zo is er geen conflict)

mogelijkheden zijn:

Dit doet de mens:

- grachten graven;
- zakken met pikant voedsel aan de omheining hangen;
- elektrische afsluiting plaatsen
- de regering die schade terugbetaalt;
- uitkijktorens.

Hierdoor is geen conflict meer:

- boeren verhuizen naar gebieden buiten de trekroute van olifanten;
- boeren niet meer toelaten om in gebieden te gaan wonen langs de trekroute van de olifanten.

De olifant bedreigd

Maar de mens is ook een bedreiging voor de olifant. Bekijk met de leerlingen de lijngrafiek op het werkblad.

Wat kun je besluiten? (Het aantal olifanten gaat erop achteruit; olifanten blijven een bedreigde diersoort.)

Wat is de oorzaak?

- illegale stroperij voor het ivoor, de huid en het vlees;
- olifanten hebben een groot leefgebied nodig en dat verdwijnt door de aanleg van wegen en het kappen van bossen;
- treinen (olifanten sterven meermaals door aanrijdingen met een trein);
- olifanten worden gevangengenomen om als lastdier te gebruiken.

Olifanten spelen een belangrijke rol in hun leefgebied

Toch zijn olifanten in de natuur nuttige dieren. Maak met de leerlingen de oefening op het werkblad.

Sollicitatie voor vacature 1 – olifanten banen wegen in de bossen als ze doortrekken.

Sollicitatie voor vacature 2 – zij eten vruchten en verspreiden de zaden met hun mest.

Sollicitatie voor vacature 3 – hun uitwerpselen maken de grond op veel plaatsen vruchtbaarder.

Sollicitatie voor vacature 4 – ze vellen takken om de bladeren te eten.

Sollicitatie voor vacature 5 – omploegen van akkers doen ze niet!

Reflectie

Hoe kun jij bijdragen tot de bescherming van olifanten?

- ga je op reis in olifantengebieden, doe dan aan verantwoord toerisme: met respect voor de dieren en voor de mensen ter plaatse;
- koop nooit olifantensouvenirs zoals ivoeren sieraden of armbandjes van olifantenhaar;
- alle inkomsten voor de zoo (je toegangskaartje, drankjes en eten, souvenirs, parkeergeld...) dragen voor een stukje bij aan de bescherming van de olifant.

Vraagjes opstellen

We weten nu al heel wat over Kai-Mook en de olifantenfamilie. Bij ons bezoek zal een gids ons nog veel meer vertellen en tonen. Wat willen we zeker nog weten over olifanten?

Stel met de leerlingen vijf vraagjes op die ze tijdens hun bezoek zeker nog willen beantwoord zien. Vragen waarop we aan het eind van ons bezoek nog geen antwoord hebben, stellen we zeker nog aan de gids.

In de dierentuin zijn ook regels

- Bespreek met de leerlingen kort een beperkt aantal belangrijke gedragsregels.
- Goed luisteren naar de gids want hij/zij vertelt veel zaken die we nog niet weten.
- De groep goed volgen en niet ergens blijven treuzelen, anders ben je plots de groep kwijt.
- Dieren niet uitdagen of doen schrikken want ze krijgen net zoals wij stress en worden dan onrustig.
- Papiertjes in de vuilbak of eventjes bijhouden want het park moet wel netjes blijven.
- ...

Zoo-woordjes

werkblad

Lees met de leerlingen de woordjes onderaan het werkblad en bespreek ze kort.

DL-WO-NAT-08.02: *De leerlingen tonen een houding van zorg en respect voor de natuur.

IVds4 Zorg dragen voor het milieu, dichtbij en veraf - deelnemen aan acties die ijveren voor meer zorg voor natuur en milieu - persoonlijke ervaringen met dergelijke acties met elkaar delen en daaruit leren voor de toekomst

3.2.1 6 Een houding van zorg en respect voor de natuur.

IVds4 Zorg dragen voor de natuur in de eigen leefomgeving

3.2.1 7 Aantonen dat ze respect en zorg hebben voor de natuur vanuit het besef dat de mens voor zijn levensbehoeften afhankelijk is van het natuurlijk leefmilieu.

IVds4 Bereidheid tonen om in de eigen omgeving aan acties deel te nemen of acties te ondernemen die opkomen voor natuur en milieu - kritisch reflecteren op ondernomen acties en eruit leren voor de toekomst

DL-WO-NAT-08.03: De leerlingen verwoorden waarom het noodzakelijk is zorg te dragen voor dieren, planten en het milieu.

IVds4 Ervaren en verwoorden in welke situaties de natuur en het milieu bedreigd zijn - uitdrukken op welke manier hen dit raakt - kleur bekennen ten aanzien van de natuur- en milieuproblematiek

OWna3 Ervaren, vaststellen en uitdrukken dat de natuur bron is van voeding, kleding, gebruiksvoorwerpen ...

OWna7 Verantwoordelijkheid opnemen voor de verzorging van dieren en planten uit de omgeving

DL-WO-NAT-08.01: *De leerlingen dragen zorg voor hun eigen omgeving.

IVds4 Zorg dragen voor het milieu, dichtbij en veraf - deelnemen aan acties die ijveren voor meer zorg voor natuur en milieu - persoonlijke ervaringen met dergelijke acties met elkaar delen en daaruit leren voor de toekomst

IVds4 Zorg dragen voor de natuur in de eigen leefomgeving

IVds4 Bereidheid tonen om in de eigen omgeving aan acties deel te nemen of acties te ondernemen die opkomen voor natuur en milieu - kritisch reflecteren op ondernomen acties en eruit leren voor de toekomst

DL-WO-NAT-02.17: De leerlingen zien in dat de mensen, dieren en planten elkaar beïnvloeden. S

OWna7 Onderzoeken en vaststellen welke factoren invloed hebben op het voortbestaan van de mens en van plant- en diersoorten - aan de hand van voorbeelden uit de omgeving onderzoeken en vaststellen hoe milieuproblemen ontstaan onder invloed van de mens - onderzoeken en vaststellen hoe hierbij tegengestelde belangen kunnen spelen

DL-WO-NAT-02.18: De leerlingen tonen aan dat de invloed van de mens op de aanwezigheid van organismen positief of negatief kan zijn

OWna7 Onderzoeken en vaststellen welke factoren invloed hebben op het voortbestaan van de mens en van plant- en diersoorten - aan de hand van voorbeelden uit de omgeving onderzoeken en vaststellen hoe milieuproblemen ontstaan onder invloed van de mens - onderzoeken en vaststellen hoe hierbij tegengestelde belangen kunnen spelen

3.2.4 7 Enkele bedreigde diersoorten benoemen en de oorzaak van de bedreiging in eenvoudige bewoordingen aangeven.

DL-WO-NAT-02.19: De leerlingen illustreren dat er organismen met uitsterven bedreigd zijn.

OWna7 Onderzoeken en vaststellen welke factoren invloed hebben op het voortbestaan van de mens en van plant- en diersoorten - aan de hand van voorbeelden uit de omgeving onderzoeken en vaststellen hoe milieuproblemen ontstaan onder invloed van de mens - onderzoeken en vaststellen hoe hierbij tegengestelde belangen kunnen spelen

3.2.4 7 Enkele bedreigde diersoorten benoemen en de oorzaak van de bedreiging in eenvoudige bewoordingen aangeven.

DL-WO-NAT-02.20: De leerlingen geven mogelijke oorzaken van de bedreiging van bepaalde organismen aan.

OWna7 Onderzoeken en vaststellen welke factoren invloed hebben op het voortbestaan van de mens en van plant- en diersoorten - aan de hand van voorbeelden uit de omgeving onderzoeken en vaststellen hoe milieuproblemen ontstaan onder invloed van de mens - onderzoeken en vaststellen hoe hierbij tegengestelde belangen kunnen spelen

3.2.4 7 Enkele bedreigde diersoorten benoemen en de oorzaak van de bedreiging in eenvoudige bewoordingen aangeven.

DL-WO-NAT-03.02a: De leerlingen stellen verschillen vast tussen dieren.

OWna2 Vaak voorkomende organismen uit de eigen omgeving waarnemen, herkennen en onderzoeken

DL-WO-NAT-02.07a: De leerlingen geven bij dieren kenmerken aan waaruit hun aangepastheid blijkt aan omgevingsinvloeden.

OWna5 Illustreren hoe bepaalde houdingen of handelingen van organismen wijzen op en aanpassing aan hun omgeving

3.2.4 3 Bij dieren kenmerken opsommen waardoor hun aangepastheid blijkt aan o.m. de voeding (bijv. gebit, scherpte van de tanden, grootte van het dier, snelheid ...), het klimaat, de sei-zoenen (bijv. vacht, winterslaap, voedsel stockeren, vogeltrek ...) en hun vijanden (bijv. snelheid, schutkleur, zintuigen...).

DL-WO-NAT-02.07b: De leerlingen geven bij dieren kenmerken aan waaruit hun aangepastheid blijkt aan bescherming tegen vijand."

4 - 12 OWna5 Illustreren hoe bepaalde houdingen of handelingen van organismen wijzen op en aanpassing aan hun omgeving

3.2.4 3 Bij dieren kenmerken opsommen waardoor hun aangepastheid blijkt aan o.m. de voeding (bijv. gebit, scherpte van de tanden, grootte van het dier, snelheid ...), het klimaat, de sei-zoenen (bijv. vacht, winterslaap, voedsel stockeren, vogeltrek ...) en hun vijanden (bijv. snelheid, schutkleur, zintuigen...).

DL-WO-NAT-02.07c: De leerlingen geven bij dieren kenmerken aan waaruit hun aangepastheid blijkt aan hun voeding.

OWna5 Illustreren hoe bepaalde houdingen of handelingen van organismen wijzen op en aanpassing aan hun omgeving

3.2.4 3 Bij dieren kenmerken opsommen waardoor hun aangepastheid blijkt aan o.m. de voeding (bijv. gebit, scherpte van de tanden, grootte van het dier, snelheid ...), het klimaat, de sei-zoenen (bijv. vacht, winterslaap, voedsel stockeren, vogeltrek ...) en hun vijanden (bijv. snelheid, schutkleur, zintuigen...).